

Dovydas Žiogas

Karo tarnybos karys, 22 m.

1 diena

Per visą išlydėtuvių ceremoniją nesupratau, kad išvykstu. Tai supratau tik įpusėjęs kelionei traukiniu į Maskvą. Jausmas buvo keistas. Lyg ir begalinis smalsumas tave veda į priekį, bet tuo pačiu ekspedicijos svarba ir atsakomybė priverčia susimąstyti. O mažiau daug. Kelionė traukiniu neprailgo. Kompanija šauni.

2 diena

Išlipame iš traukinio ir supratau, kad esu labai toli nuo Lietuvos, bet dar net ne mūsų kelionės pusiaukelėje. Susitikimas su Ambasadoriumi ir oficialūs pusryčiai. Tuomet sužinojome, kad vyksime į Komunarką, kurioje buvo nužudyta apie 20 tūkst. žmonių. Ten padėjome vietiniam popui. Sutvarkėme aplinką ir priruošėm malkų žiemai. Nustebino Ambasadoriaus ir jo sekretorių komandos darbas. Plušėjo lygiai tiek pat, kiek mes. Toliau vakarienė su vietiniu šventiku, gerų akių žmogumi. Vakarienei – blynai su arbata. Jauku, šilta ir linksma.

3 diena

Ankstus rytas. Šilti pusryčiai ambasadoje. Iškart po jų kylame ir važiuojame į Maksvos kapines. Senutė gidė savo energija ir įdomiais pasakojimais užvedė mus. Važiuojame iki Gulago muziejaus (atrodo, kad kažkur nuvažiuoti Maskvoje reikia mažiausiai valandos). Muziejus naujas ir inovatyvus. Daugybė interaktyvių vietų leidžia geriau suprasti tą žiaurų istorijos laikotarpį. Sunku patikėti, jog SSRS taip pat trėmė ir žudė savo tautos piliečius. Šį faktą faktą, matyt, praleidau mokykloje. Pietūs ir lengva diskusija su muziejaus valdyba. Lekiname į oro uostą. Vyniojame kuprines į plėvelę. Mano kuprinėje 22 kg. Šantarejevo oro uostas perpildytas. Skrendame. Mintys visokios. Gyventi lauko sąlygomis man ne problema, sunkiai dirbti taip pat.

Nekantrauju pradėti dirbti, jaučiu be galo didelį spaudimą ir atsakomybę. Žinau, kad kartu su ekspedicijos komanda padarysim tiek, kiek spėsime ir galėsime, bet yra keistas noras išsaugoti istoriją, padaryti kažką, kas liktų ilgam. Manau, tai galėsiu įgyvendinti tik grįžęs į Tėvynę ir skleisdamas mūsų misijos darbus.

4 diena

Nusileidome Irkutske 4 val. ryto. Mus pasitiko dvi lietuvės iš „Švyturio“ lietuvių bendruomenės Irkutske. Trumpai šnektelėję pasakėme, jog susitiksim grįždami iš ekspedicijos. Sėdome į autobusiuką, kurį vairuoja azerbaidžianietis, ir patraukiame Sibiro platybėmis. Vaizdai nustebino. Gamta čia nuostabi: plačios upės, kalnai apaugę miškais. Važiavome apie 6 val., per kurias stengėmės nusnausti šokinėjančiame autobusiuke.

Atvykome į Gadalėjaus kaimelį. Kaimo schema linijinė ir labai tankiai apgyvendinta. Gadalėje gyvena 1 300 žmonių, o kaimelio ilgis siekia 8 km. Trobos senos, rąstinės. Pagrindine gatve laisvai laksto karvės, arkliai, kiaulės. Mus sutiko kaimo seniūnas. Pasigyrė, kad yra komunistas. Bet nuramino, jog apie politiką nediskutuosime. Supažindino su kaimo patikimiausiais vyrais, kurie mums pagelbės. Tai buvo jo anūkas Stiopa ir dar vienas nekalbus vairuotojas. Kaimelyje yra 3 parduotuvės ir kultūros namai, kur mus ir apgyvendino. Įsikūrėme ant grindų šalia scenos. Prie kultūros namų atlėkė sunkvežimis su mediena trims kryžiams. Kibome į darbus: kas laužą ir pietus, kas kryžius, kas kapinaites tvarkyti. Dirbome apie 4 val., nepaisant to, kad po skrydžio praradę naktį jautėmės pavargę. Pagaminome tris kryžius, kuriuos nunėšėme ir pastatėme kapinaitėse, prieš tai išvaikę laisvamanes karves. Sugiedojom himną ir grįžome. Pavalgėm ir kritom ant grindų miegoti.

5 diena

Anksti ryte išlėkėme į didesnę miestelį, galbūt Utenos dydžio. Ten tvarkėme kapus, kuriuos jau buvo sutvarkę „Misija Sibiras’09“ dalyviai. Tiek nedaug metų, o viskas vėl užaugę ir apleista. Plušėjome iki pietų, o vėliau ir vėl laukė linksma kelionė į Gadalėjų sausakimšu autobusiuku. Iš Gadalėjaus iki Tulūno 25km. Grįžę greit papietavome ir sušokome į autobusiuką, prie kurio buvo prikabinta valtis. Valtis buvo reikalinga persikelti per Ijos upę. Stiopa reisavo savo maža valtele, kol mes visi atsidūrėme kitame sraunios upės krante. 5 km žygiavome iki Jevdokimovo kaimo. Kaimo centre nebuvau, nes kapinaitės buvo kaimo pakraštyje, o netoli nuo kapinių, šalia upės, ir įkūrėme stovyklą.

6 diena

Ryte kibome į darbus. Nuo pat ryto iki pietų tvarkėme kapinaites. Trumpam grįžome į stovyklą pietų ir sutikome svečius. Tai buvo lietuvio tremtinio Albino Rimkaus žmona ir dukra. Gaila, bet Albinas prieš du metus iškeliavo anapilin. Pietūs užsitęsė šiltomis kalbomis ir vaišėmis. Kai svečiai mus paliko, grįžome prie darbų. Gavome medienos, tad pradėjom statyt kryžių. Laiko iki sutemos liko nedaug, tad skubėjome kaip įmanydami. Medieną mums atvežė armėnas, kuris papasakojo apie prieš porą dienų į kaimelį užsukusią mešką.

7 diena

Iš pat ankstaus ryto su kuprinėmis užsukome į kapinaites ant kalno. Vakar pabaigtą kryžių įleidome į žemę ir sugiedojome himną. Tada susitikome su vietiniu medžiotoju, kuris mus turės palydėti 30 km per miškus. Kuprinė svėrė daug. Pavėsyje +28 laipsniai. Buvo sunku. Kas valandą stodavome 10 minučių atsipūsti. Medžiotojas ėjo su guminiiais batais ir medžiokliniu kostiumu kartu nešdamas kuprinę ir karabiną. Jis beveik neprakaitavo, nors mūsų marškinėlius buvo galima gręžti. Taip pat šalia bėgo jo šuo – Sibiro laika. Nuėję 27 km pasiekėme upelį, kuriame pasipildėme besibaiginėjantį vandenį, taip pat keliese išsimaudėme šaltame vandenyje. Užkandome. Turėjau geriausio draugo tėvų įdėtus naminius lašinius, kuriuos būtent ten ir suvalgėme. Čia išsiskyrėme su mūsų palydovu, kuris

patraukė atgal namo. Mes užlipome ant asfaltuoto kelio, kuris driekėsi daugybę kilometrų tiesiai. Saulė kepino, o mūsų tempas sulėtėjo. Nebegalėjom net pusvalandžio nueiti nepailsėję. Tą dieną buvo Sauliaus 32 gimtadienis dėl to Arnoldas padarė dar vieną sustojimą ir padėjo kastuvą skersai, liepdamas niekam jo neperžengti. Pakvietė Saulių ir pasakė jog čia 32 km riba ir jam garbė ją peržengti pirmajam. Paplojom ir darkart pasveikinom Saulių. Sukritome čia pat šalia griovio. Pakelti motyvacijai dar kartą papasakojau tą patį anekdotą, kurį pasakojau visą kelią. Linksmi pasijuokėme, nors ir buvome pervargę. Iš lėto, pūškuodami pakilome. Tada ir įvyko Sibiro stebuklas – asfaltu lėkė autobusas, kuris mus pamatė šalia kelio ir sustojo. Mes susižvalgėme. Vairuotojas pavažiavo atbulomis ir sustojęs paklausė, ar nereikia padėti. Pradėjome šūkauoti iš džiaugsmo. Tai buvo nuostabus sutapimas. Likusius 5–6 km mus pavežė. Vairuotojui padėkojom iš širdies. Atėjom į miškelį, kuriame turi būt kapinės. Po pusvalandžio paieškų jas radome. Iš tikrųjų, 1989 m. praūžęs gaisras jas visiškai suniokojo ir nieko apart sudegusių kryžių liekanų neradome. Viskas apaugę apie 3 m berželių jaunuoliais. Net nepanašu į kapinaites.

8 diena

Nuo pat ankstyvo ryto kibome į darbus. Pjovėm, rovēm, kirtom jaunos berželius. Jėgų po vakarykščio žygio buvo likę nedaug, bet po pietų pusvalandį nusnaudėm ir atsigavome. Vėliau padarėm labai daug – ant kalniuko stovėjo trys kryžiai, o kapinaitės išvalytos. Kur seniau neįmanoma buvo praeiti pro krūmus, dabar atsivėrė graži aikštelė link mūsų kryžių. Nerijus pasakė, jog jis čia drąsiai vaikšto, nes čia yra lietuvių žemė. Grįžome į stovyklavietę ir sužinojome, jog mūsų ekspedicija kelioms dienoms turės išsiskirti per pusę. Viena iš grupių judės per kelis kaimelius tvarkant jų kapinaites, o kita, į kurią aš patekau, judės 60 km per tikrą taigą iki Katarbėjaus kaimo susitikti su ten gyvenančia lietuve Albina. Pavalgėm ir kritome į palapines. Palapinėje prisiminėme, jog nesimaudėme kelias dienas.

9 diena

Rytas buvo šaltas. Po pusryčių atvyko mus lydėsiantis medžiotojas. Atsisveikinome su kita puse ekspedicijos ir išėjome. Kelias dienas neturėsime jokio ryšio su jais. Pradėjome eiti ir supratome, jog diena bus itin karšta (vėliau sužinojome, jog mieste termometras rodė +40). Mūsų „gidas“ pūškavo nuo pat žygio pradžios. Matėsi, jog jam irgi sunku. Apie pietus padarėme valandos trukmės sustojimą, šalia upelio. Paklausėme, ar bus dar vandens papildymo vietų. Sulaukėm atsakymo: „Žinoma, čia juk Sibiras“, todėl buvome ramūs turėdami tik po vieną litrą vandens. Po pietų karštis ir nueiti kilometrai smogė visiems. Vanduo tuštėjo. Su gidu pasitarėme ir jis nusprendė paleisti mus keliauti vienus. Šiek tiek paaiškino kelią ir palikome jį pelkėje. Judėjome tolyn. Nors gidas ir buvo lėtas, bet kelią rodė gerai ir kojų neteko sušlapti. Po pusvalandžio savarankiško ėjimo jau bridome virš kelių pelke. Vanduo baigėsi apie 15 val. Draugiškai išgėrėm paskutinius lašelius ir judėjome senais, nebenaudojamais keliukais tolyn į mišką. Arnoldas sustabdė mus ir paaiškino pagrindinius dalykus, sutikus mešką miške. Instruktažą išklausėm ir nusprendėm dainuoti, kad meškos iš toli girdėtų ir netektų patirti neplanuoto pasimatymo. Vandens trūkumas pasijautė iškart. Burna džiuvo ir liežuvis lipo prie gomurio, o tai dainavimą ir ėjimą padarė dar sunkesnius. Pagal žemėlapį radome upelį, kurį reikėjo kirsti. Iki pusės nusirengėme ir perbridome. Vietoj vandens aplink buvo daugybė vaivorų uogų, kurios šiek tiek numalšindavo troškulį. Kirtus upelį mūsų aštuoniukė brovėsi tiesiog per pačią taigą. Saulė pradėjo leistis ir pasidarė nebejuokinga, paspartinome tempą. Džiugu, kad mūsų komanda, nors ir buvo tokia skirtinga, nors ir buvo prispausta sunkumų, vistiek sugebėjo išlaikyti gerą nuotaiką ir pokštavome daug. Pagaliau apie 21 val. pasiekėm upelį. Visi pradėjo džiūgauti, bet sustabdžiau juos ir greit patikrinau, iš kur upelis atiteka. O jis plaukė iš baisios pelkės anapus kelio. Nepatariau jo gerti. Geriau apsiprausti, praskalauti burną ir išspjauti. Su Arnoldu palikome visus šalia beprotiškai viliojančio vandens ir nuskubėjome ieškoti vietos nakvynei.

10 diena

Atsikėlėm ir patraukėm plačiu vieškeliu pirmyn. Laukė tiek pat kilometrų, bet eisime keliais ir praeisime tris kaimelius. Pirmas kaimelis buvo po 9 km. Kaimelis atokus, aplink vien lūšnos. Gyvenamų trobų tik 13. Užsukome į parduotuvėlę kuri įsikūrusi sunkvežimio konteineryje. Prie parduotuvėlės netruko prisistatyti smalsūs vietiniai. Einam toliau per patį dienos karštį. Tik šiandien pasimokėm iš klaidų ir vandens turėjome daugiau. Eidami karts nuo karto šūktelim ar švilpaujam siekiant atbaidyti meškas. Priėjom kitą atokų kaimelį. Visas kaimas dalyvavo šieno vežimo talkoje netolimame lauke, todėl kaimelyje mus sutiko tik smalsūs vaikai. Pasipildėm vandens ir judėjom tolyn. Pradėjo kepinti ir pamatėm juodą debesį, į kurį kaip tik ir ėjome. Su sibirietiška perkūnija ir lietumi susipažinome itin artimai. Gerai, kad tai ilgai netruko, kaip, beje, ir mūsų kelionė. Netrukus priėjome Katarbėjų. Palyginus su praeitais kaimeliais, tai buvo galima pavadinti miesteliu. Keliai platūs, yra nemažai mūrinių pastatų. Miestelis nemažas ir žymiai labiau išvystytas. Paklausinėjome vietinių ir atvykome pas Albiną. Su ja pašnekėjome apie Lietuvą ir jos istoriją. Pradėjo vėl niauktis, tad suskubome ieškotis nakvynės po stogu. Gavau užduotį su Inesa nubėgti iki parduotuvės nupirkti maisto produktų. Bėda tik ta, kad iki parduotuvės užsidarymo buvo likę kelios minutės, o atstumas apie 1 km. Supratau, jog nespėsime, dėl to bėgdami paprašėme vietinio su motociklu pavėžėti mus. Inesa išoko į lopšėlį, o aš įsitaisiau už vairuotojo. Linksmas nuotykis, nes vos spėjome į parduotuvę. Apsipirkę susitikom su kita komandos dalimi ir patraukėm į šios nakties būstą – kultūros namams priklausantį namelį. Namelis buvo apleistas ir purvinas, bet nesiskundėme, nes lauke lietus pylė kaip iš kibiro. Tuomet atvyko Albinos sūnus Ruslanas, kuris mus ir pakvietė susitikti su jo mama. Jis net prisiminė vaikišką dainelę, kurią jam močiutė dainuodavo „gir, gar, gar, per ežerėlį“. Po malonaus pokalbio kritome miegoti.

11 diena

Anksti ryte pakilome ir sutikome Ruslaną, kuris mus palydėjo iki autobuso sustojimo vietos. Prižadėjo

dar mus susitikti per šią ekspediciją ir išsiskyrim. Autobusu važiavome apie 60 km iki Porogo pro nuostabius gamtos vaizdus už lango. Ten susitikome su kita mūsų ekspedicijos dalimi, kuri kaip tik baiginėjo tvarkyti kapinaites. Prisdėjome ir mes. Tuomet patraukėme iki šeimos, kurioje kita ekspedicijos dalis gyveno. Ten pirmą kartą paragavau sibirietiškos virtuvės patiekalų. Buvo tikrai labai skanu ir sotu. Nieko nelaukdami atsiveikinome su šeiminkais ir sėdome į ankštą mikroautobusą, kuriuo važiavome 3–4 val, iki Vesiolyj. Šis kaimas jau išnykęs ir buvo vien tik tremtinių kaimelis. Galvojome, jog vėl teks ieškoti užaugusių kapinaičių, bet taip jau pasitaikė, jog pataikėme tiesiai į jas. Iškart kibome į darbus ir pamatėme, jog čia jo netruks. Dirbome iki vakaro. Grįžę nusprendėme ilgiau pavakaroti prie laužo su dainomis.

12 diena

Klaida buvo vakaro prie laužo, nes neišsimiegojome, o darbo buvo daug. Jėgų nebuvo, jautėsi visų dienų nuovargis, visi nueiti kilometrai ir sutvarkytos kapinaitės, bet gelbėjo gera komandos nuotaika ir pamažu visi įsivažiavome. Nutarėme praretinti tą gražų pušyną, ant kurio įsikūrusios kapinaitės. Jos buvo ant kalno, dėl to nusprendėme jį aptverti tvorele. Plušėjome iki vakaro. Spėjome ir sukalti paskutinį mūsų ekspedicijos kryžių (devintąjį). Sugiedojome himną ir supratome, jog tai mūsų paskutinės sutvarkytos kapinaitės. Susidėjome daiktus ir sušokome į autobusiuką. Trumpa kelionė ir mes jau Alzamajaus traukinių stotyje, kurioje laukėme naktinio traukinio į Irkutską.